

Bokmeldinger

Bjørn Sverre Hol Haugen 2022. *Søvn: ei kulturhistorie*. Leikanger: Skald forlag. 384 s. illustrert.

Anmeldt av Sallie Anna Pisera

Søvn: ei kulturhistorie er eit omfattande verk av Bjørn Sverre Hol Haugen som tek for seg eit viktig tema som til no ikkje har fått ei så heilskapleg undersøking i norsk kulturhistorisk forskning. Hol Haugen fortel at boka har sitt utgangspunkt i ei problemstilling han oppdaga gjennom arbeidet ved Eidsvoll bygdetun og Hedmarksmuseet: Trass i at søvn ofte er til stades i miljøutstillingar på friluftsmuseum – i form av sovestader og sengekle som museumsarbeidarar må reie opp og formidle – fanst det ikkje noko oppslagsverk som tok for seg temaet. Hol Haugen fann at han måtte grave i primærkjeldene sjølv og setje dei saman. Resultatet er *Søvn*. Med denne boka dekkjer Hol Haugen endeleg det behovet forskarar og formidlarar har for eit kompendium om søvn i norsk kulturhistorie.

Hol Haugen byrjar og avsluttar boka med Christian Krohgs måleri *Sovende mor og barn*. Biletet vekker mange tankar om tema forfattaren tek opp i boka: Sosiale relasjonar, helse og reinsemd, kulturskikkar og materiell kultur knytt til søvn. Det stiller visuelle spørsmål om søvnen sin kulturelle kontekst – spørsmål formidlarar gjerne vil kunne svare på. Med boka *Søvn* får dei no høve til nettopp det.

Hol Haugens refleksjonar er delte inn i elleve kapittel. Etter innleiinga startar han med «Rom for søvn», der han set søvn i kontekst av norsk byggjeskikk. Han undersøker

romfordeling og sengekonstruksjon i det førindustrielle bygdesamfunnet og kastar eit breitt blikk på temaet med døme frå heile landet. I utforminga av kapittelet følgjer Hol Haugen «i fotspora til byggjeskikken sin far, Eilert Sundt», og fortel om søvnens plass i Akershusiske stuer på Austlandet, røykstover på Vestlandet, årestuer i Setesdal, trønderlån i Midt-Noreg og låvvu i nord. Saman med Sundt, kryssar Hol Haugen òg klasseskilje: Lesaren får innsyn i soveforholda i enkle stover der mange i ein vanleg husmanns- eller bondefamilie sov i lag, og i store hus hjå rike bønder og embetsmenn der himmelsenger og mange rom la til rette for luksuriøst privatliv. Hol Haugen avrundar kapittelet med refleksjonar som strekkjer seg frå Eilert Sundts tid til vår eiga. Kva har endra seg, og kva har vore uendra gjennom generasjonane? For å svare på dette, vender han blikket mot eigen familie og livserfaringar i ei fin avslutning.

Diskusjonen i «Rom for søvn» handlar ofte om sengene sjølve, så det fell naturleg at neste kapittel har «Sovesteder og sengeutstyr» som hovudtema. Her tar Hol Haugen utgangspunkt i ei vanleg problemstilling museumsarbeidarar møter: Publikum oppdagar korte senger, og undrar seg over korleis folk kunne sove i dei. Hol Haugen prøver å svare på slike undringar, med undersøkingar som omfattar dei eldste bevarte sengene i norske stover og arkeologiske funn, vidare til alkove- og skapsenger i mangfaldige variantar, og til slagbenkar og sovesofaer som gav plass til mange – både i familiar og blant tenestefolk. Klasseskilje og tidsepokar er med i boka si gransking, òg her. Hol Haugen vender igjen blikket mot

nyare tider og presenterer ei kulturhistorie om korleis moderne madrassar og sengerammar fekk standardisert storleik.

Kapitla i *Søvn* følgjer ein konsekvent tematisk rytme. Det fjerde kapittelet, «Silkeseng og strå», går vidare frå diskusjonen om madrassar til ei djupare undersøking av sengeunderlag og sengetøy. Hol Haugen opnar med refleksjonar frå eiga barndom; personlege forteljingar er ein skrivemåte han brukar gjennom heile boka, saman med ein fin Hedmarksdialekt som kikar fram gjennom bokmålet. Denne intime skrivestilen kler godt den intime tematikken. Vi følgjar utviklinga av sengeomateriale frå naturlege stoff som strå, fjør og ull, til moderne skumplast og springfjør. Hol Haugen viser også korleis menneske har sette sitt preg på sengetøy gjennom vev, trykk og broderi. Ei særleg interessant drøfting er den om kvitsaum frå Hedmark, og kva ho kan fortelje om kvinner si rolle og påverknad i regionens kulturhistorie.

Frå sengetøy går vi vidare til kapittelet «Nattdrakt», der Hol Haugen skildrar korleis nordmenn har kledd kroppen til natta. Han tek utgangspunkt i spørjelistar frå Norsk etnologisk gransking, og svara som kjem fram er intime, underhaldande og forteljande. Her får vi eit blikk på nattklede frå midten av 1900-talet: Frå bruk av nattkjolar og undertøy, til å sove i «Adams drakt» – det vil seie, heilt naken. Hol Haugen diskuterer naken søvn i eit kulturhistorisk perspektiv, og samanliknar kjeldene med Sundt sine observasjonar. Vidare skriv han om nattluer og natttrøyer, som òg vart brukte om dagen, før han tek for seg moderne nattdrakter som pysjamas og slåbrok – ofte brukt i borgarlege miljø. Denne metoden gir eit breitt bilete av folks praksisar over tid.

Kapittelet «Dyr i senga» granskar samspillet mellom menneske og dyr – både ønske og uønske. Vi møter alt frå kattar til kyr som

har fått vere med eller nær menneske i senga. Også lus og lopper har sin plass her. Hol Haugen belyser korleis dyr har påverka kulturskikkar, som plassering av senger på hems i fjøset, og plantekunnskap og materielle tiltak brukt mot skadedyr. Kapittelet minn oss på at det ikkje berre er menneske som formar kultur; dyra har òg ein viktig plass i søvnens utvikling i norsk kulturhistorie.

I «Døgnrytme» vender Hol Haugen blikket mot korleis folk har forma sine kvar dagar rundt behovet for søvn. Her er fokuset på sosiale relasjonar – korleis påverkar spedbarn søvnmønsteret til foreldra? Korleis samlast folk i hushaldet til kveldsstunder? Kapittelet utforskar òg døgnrytmar i arbeidslivet – frå småbruk og gardsdrift til industri og sesongarbeid. Han diskuterer endringane som følgde med industrialiseringa, som arbeidarrørsla si kamp for tredeling av døgnet og mekanisering i jordbruket.

Frå kvardagens rytmar går vi over til «Rituell søvn», der høgtider og livsmarkeringar – som jul, bryllaup, barnefødsel og død – står sentralt. Kapittelet gjev nyttig innsikt i høgtidsskikkar, som særleg relevant for museumsformidling. Eit høgdepunkt er historiene om grautkjerringar, og korleis rolla deira har endra seg over tid. Kapittelet gir eit heilskapleg blikk på søvn sin plass i livsløpet. I «Søvnløse netter» tek Hol Haugen for seg brot på søvn i form av samleie, og dei nattlege skikkane som følgjar med ho. Her finn vi drøftingar om nattefrierte og alt det fører til, som til dels tabubelagde emne. Hol Haugen skyr ikkje vanskelege tema, som overgrep og born utanfor ekteskap. Han opplyser også skeive historier, og fortel mellom anna historia om Karine, ein moglegvis interseksuell person som fekk born med familien si tenestejenta, Larine. Hen tok seinare namnet Casper, og «delte bord og seng» med Larine resten av livet. Dette er ei sjeldan, verdifull skildring av skeive liv i eldre tid.

«Drømmekvad» er det siste tematiske kapittelet før avslutninga. Her får skikkar knytt til tyding og tolking av draumar størst fokus. Hol Haugen tek for seg draumar i ulike epokar, frå norrøn tid til kristendom. Han finn eksemplar i ulike sjangrar, frå folkemusikk til tradisjonskunst. Også mare-ritt får plass i ei kulturhistorisk ramme.

Søvn: ei kulturhistorie er ei viktig kjelde for museumsformidlarar, kulturhistorikarar, etnologar og folkloristar. Boka tek for seg eit mangfaldig tema som omfattar materiell kultur, folketru, høgtidstradisjonar, arbeidsliv og meir. På Sunnfjord Museum, der eg arbeider, har boka allereie vore mykje i bruk. Ho har gitt nytt liv til den årlege juleutstillinga vår, som no inkluderer draumekake, ein skikk Hol Haugen opplyser i kapittelet «Drømmekvad». Boka har også vore ein viktig referanse i fornyingsarbeidet i Myklebustloftet, eit antikvarisk bygg brukt til formidling av tekstilar. Her har vi oppreidd ei seng på tradisjonelt vis – no fagleg forankra.

Boka eignar seg godt som oppslagsverk, med innhald som kan samanliknast med eit leksikon, men skrive i ein engasjerande narrativ stil. Denne skrivemåten fangar lesaren. Men for min bruk som formidlar, saknar eg ein indeks til slutt som kunne gjort det lettare å finne fram til spesifikk informasjon. Skulle det kome ei ny utgåve, vil eg tilrå at Hol Haugen og forlaget utviklar ein slik. Ein komplett referanse kjelde om søvn som dette har vi hatt bruk for lenge. Vi museumsarbeidarar som jobbar tett på publikum, er glade for at ho er komen.

Inga Elgqvist Saltzman, Katarina Saltzman 2024. *En röst för frigörelse. Emma Saltzmans livshistoria*. Helsingfors & Stockholm: Svenska litteratursällskapet i Finland och Appell förlag. 255 sidor. Illustrerad.

Anmeldt av Anders Gustavsson, IKOS, UiO

Etnologen Katarina Saltzman (född 1966) har tillsammans med sin mor pedagog Inga Elgqvist Saltzman (född 1929) publicerat en biografisk framställning av Katarinas farfarsmor Emma Saltzmans (1853–1934) livshistoria. Det verkar vara en aktuell trend att kvinnliga etnologer skriver om sina anmödrar i ett vetenskapligt mikrohistoriskt sammanhang. Texten i den här recenserade boken bygger på anteckningar som Emma Saltzman gjorde om sin barn- och ungdomstid i Ryssland och Finland. Hon var fyrtio år när hon 1894 började skriva ned sina minnen och gjorde sedan ett långt uppehåll till 1924 när hon slutförde arbetet. Tillsammans blev det 81 maskinskrivna sidor. Emmas äldsta dotter (1880–1972) som också bar namnet Emma, skrev 1955–1961 en släktkrönika om sin moders fortsatta liv från 1870 och fram till hennes död 1934. I boken återges långa citat från de båda Emmornas anteckningar, och det kompletteras på ett värdefullt sätt med flera fotografier i boken från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Bokens författare har satt in minnesanteckningarna i en samhällelig kontext som präglades av stora förändringar inom den politiska historien och kvinnohistorien. Dessutom finns omfattande brevsamlingar i släktens ägo. Många brev skrevs under tidigt 1900-tal mellan modern Emma och barnen när dessa studerade i utlandet eller var på ferier. Alla personer som nämns i boken kan spåras med hjälp av ett utförligt personregister.

Emma föddes 1853 i närheten av S:t Petersburg och flyttade en hel del under sin barn- och ungdomstid. Fadern Konstantin Ruin var finländsk officer i Ryssland och fick flytta runt till olika platser. Modern Natalia växte upp i ett ambulerande officershem i Ryssland. Familjen hade en livegen tjänsteflicka Avdotja, och Emma hade minnen av när livegenskapen avskaffades i Ryssland 1861. Då blev Avdotja fri men fortsatte att tjäna familjen under hela sin livstid. Ryska blev det första språk som Emma lärde sig.

Nästa bostad blev en herrgård Immala i södra Karelen tillhörande Finland där två av Emmas fastrar redan bodde. Efter en tid gick flytten tillbaka till Ryssland och staden Suzdal. Ett par år senare flyttade familjen tillbaka till Immala, men redan 1863 återvände man till Ryssland och garnisonsstaden Tula söder om Moskva. För barnens undervisning anställdes en guvernant i familjen. Under somrarna åkte familjemedlemmarna på ferie till olika gods på landsbygden.

Som sjuttonåring fick Emma 1870 flytta till en herrgård Mommila i Tavastland i Finland. Under nio år upplevde hon här en herrgårdskultur med stora klasskillnader. Modern Natalia avled 1877 43 år gammal. Under sjukdomstiden hade hon kontakt med läkaren Fredrik Saltzman född 1839 som senare blev Emmas make. Från 1879 när Fredrik och Emma först förlovade sig och sedan gifte sig, finns flera brev från Fredrik bevarade. De är skrivna under tiden som han var sjuk i malaria och besökte olika kurorter på kontinenten.

Brudparet flyttade till en våning i Helsingfors där Fredrik var född och uppväxt. Han hade vid giftermålet blivit utsedd till extra ordinarie professor i kirurgi och blev 1883 ordinarie professor i detta ämne. Då hade redan tre barn blivit födda. 1884 flyttade familjen in i en större bostad i Helsingfors. 1884 och 1887 föddes ytterli-

gare två barn. Av de fem barnen var fyra flickor. Anställt tjänstefolk hjälpte till med hushållssysslorna. Under somrarna åkte familjen i likhet med andra ståndspersoner i Helsingfors på ferier i skärgården.

År 1888 bosatte sig familjen på en nyinköpt gård i Helsingfors. Där kom Emma att bo i nästan fyrtio år. Fredrik blev 1890 chef för finska Medicinalstyrelsen och tog bland annat initiativ till den första sjuksköterskeutbildningen i Finland. Han plågades samtidigt av svår reumatism och uppsökte tillsammans med Emma kurorter på kontinenten. Alla barnen tog studenten. Det kan förstås mot bakgrund av att Emma ivrade för kvinnors utbildning både teoretiskt och praktiskt. Hon stödde yrkesutbildning av olika slag och inte bara teoretisk utbildning. Tre döttrar blev lärarinnor och den fjärde dottern livnärde sig som konsthantverkare. Alla döttrarna förblev ogifta men inte brodern som gick i faderns fotspår och blev läkare.

Familjens umgänge var begränsat till stadens bildade borgerlighet. Vid 62 års ålder beviljades Fredrik avsked från Medicinalstyrelsen. Han levde sedan med en klen hälsa och många uppehåll på kurorter fram till sin död 1914. Emma bodde kvar i familjens gård till 1926 då hon flyttade in i en ny lägenhet och bodde tillsammans med sin ogifta dotter Karin till sin död 1934.

Förutom arbetet i hemmet som var viktigt för Emma, engagerade hon sig också i kvinnopolitiska frågor. Det skedde inom Marthaförbundet bildat 1900 och Svenska Kvinnoförbundet i Finland bildat 1907, som skulle förena Finlands svensktalande kvinnor. Emma var förbundets sekreterare 1908–1919. Hon blev även sekreterare i Marthaförbundet 1909, som syftade till att stärka fosterlandskänslan hos de breda lagren av kvinnor. Praktiskt kvinnoarbete var också väsentligt. I Helsingfors ledde

Emma en syförening som bestod av ett sjuttio-tal arbetarkvinnor förutom att matlag-ningskurser anordnades.

Emma var en flitig skribent i kvinnotid-skriften *Nutid* som var kvinnosaksförbundet Unionens organ 1895–1915. Emma skrev även i svenska kvinnoförbundets tidskrift *Astra*. Kampen gällde kvinnors självstän-dighet, rösträtt och utbildning. Finland blev 1906 det första landet i Europa att införa kvinnors rösträtt och valbarhet till parla-mentet. I maj 1906 anslöt sig Emma till Svenska folkpartiet och blev senare invald i partiets centralstyrelse, men hon avstod från att kandidera till den finska lantdagen. Hennes roll blev att driva kvinnopolitiska frågor i partiet. Först 1918 uppnåddes kom-munal rösträtt och valbarhet för kvinnor då Finland även blev självständigt från Ryssland även om ett inbördeskrig strax bröt ut mellan den vita och den röda sidan i Finland.

När Samfundet Folkhälsan i svenska Finland bildades 1921, blev Emma invald som enda kvinna i styrelsen och var aktiv där in på 1930-talet. Hon engagerade sig för införande av hälsosystrar, som genom hem-besök skulle ge råd och upplysningar om betydelser av hygien.

Utöver kvinnofrågorna var Emma enga-gerad i den passiva antiryska motståndsrörelsen. Finland var sedan 1809 ett storfurstendöme inom Ryssland. I början av 1900-talet utvecklades en stark förryskningsprocess i Finland. År 1900 påbjöds att ryska i stället för svenska skulle vara ämbets-språk. Mer undervisning skulle ske i ryska språket. 1901 bildades den hemliga organi-sationen Kagalen för att motarbeta detta förryskningsarbete. Kagalen var manlig, men 1902 tillkom en kvinnlig avdelning där Emma blev en aktiv medlem. Ett arbete bestod i att sprida illegal litteratur. I oktober 1905 uppstod en storstrejk i Finland där

Emma tog arbetarnas parti trots sin borger-liga bakgrund.

Den stora behållningen av denna bok är att läsaren får en bild av hur en kvinna från en borgerlig klass kom att tidigt engagera sig för frågor om kvinnors frigörelse och utbildning och att det ledde till resultat i fråga om utbildningssatsningar och tidig rösträtt och valbarhet för kvinnor till parlamentet i Finland. Emma var även aktiv i kampen för Finlands självständighet från Ryssland och för svenska språkets ställning i Finland. Denna kamp fördes i kvinnoföreningar och i kvinnotidskrifter. Det måste ha varit med tillfredsställelse som Emma fick uppleva Finlands självständighet 1918 och inrät-tandet av det finlandssvenska universitetet Åbo Akademi 1923. Trots släktskapet bakåt i tiden har författarna lyckats hålla veten-skaplig distans till vad de skriver om anmodern Emma. Det är inte en enbart förskö-nande bild av henne som framställs. Boken bör inta en viktig plats inom kvinnohis-torien gällande en omvälvande tid både i Ryssland och Finland.

Elin Franzén, Mattias Frihammar, Fredrik Hertzberg & Michell Zethson (red.). 2024. *Detaljer. Kulturanalytiska ingångar till de små tingens betydelse*. Stockholm. Carlssons. 234 sider.

Anmeldt av Anders Gustavsson, IKOS, Oslo

I samband med stockholmsetnologen Barbro Blehrs pensionering 2024 utgav fyra av hennes tidigare doktorander, Elin Franzén, Mattias Frihammar, Fredrik Hertzberg och Michell Zethson, en vänbok till henne med huvudrubriken *Detaljer*. Anledningen var att Blehr skall ha uttryckt att «detaljer alltid stod i centrum för hennes intresse» (s. 10). Jag finner det intressant att

inriktningen mot detaljer eller kulturelement återkommer inom etnologin. Här finns en anknytning tillbaka till 1970-talet när jag själv disputerade och kartering av kulturelement var något framträdande och nästan självklart. Under senare delen av 1970-talet kom emellertid studier av kulturelement liksom kartering i dålig dager inom etnologin i Sverige och kunde betraktas som knappologi. Kulturanalys blev honnörsordet med studier av helheter och större kontexter i stället för de små detaljerna.

I vänboken medverkar sjutton svenska etnologer, huvudsakligen från Stockholm, en religionsvetare, en språkvetare och en norsk kulturhistoriker. Redaktörerna har varit noga med att uppsatserna skall anknyta till framträdande drag inom Barbro Blehrs forskning.

Boken är indelad i fem huvudavdelningar. Den första bär titeln *Gemenskaper* och anspelar på Blehrs doktorsavhandling *Lokala gemenskaper*, 1994 och även hennes studier av norskhet som delvis hänger samman med hennes äktenskap med den norske folkloristen Otto Blehr. Elin Franzén studerar hur en global gemenskap uppstår på nätet genom plattformen Youtube och dess kommentarsfält. Lars Kaijser har fältarbetat med observationer i popgruppen Beatles fotspår på en gata i London. Denna har blivit en offentlig minnesplats dit människor från många olika länder söker sig. Det kan enligt författaren uppstå en inofficiell gemenskap, eller *communitas* med Victor Turners terminologi, mellan dem. Denna studie anknyter inte bara till gemenskaper utan även till Blehrs intresse för offentliga ritualer när hon undersökt 17. majfirandet i Norge. Hanna Jansson har arbetat praktiskt genom att sticka en klassisk Mariuströja i den norska flaggans färger. Hon benämner denna tröja en norsk ikon

och påminner därmed om Barbro Blehrs intresse för det norska. Förutom att sticka har Jansson undersökt hur denna tröja framställs i sociala media. Markus Idvall har tagit fasta på kulturelementet munskydd som började användas under covid19 pandemin. Det uppstod olika undvikanderitualer i offentliga sammanhang. En osäkerhet gjorde sig gällande i sociala kontakter och muntlig kommunikation. Det blev alltså tydliga hinder för gemenskap.

Bokens andra huvudavdelning bär titeln *Berättelser*. Jesper Fundberg undersöker hur poliser samlar in berättelser för att skapa klarhet i brottsutredningar. Att få fram olika detaljer och kunna tolka kroppsspråk blir viktigt i detta detektivarbete. Religionsvetaren Olof Sundqvist analyserar betydelsen av talet nio vid offerritualer inom förkristen religion i Norden och inom tidig kristendom med utgångspunkt i Adam av Bremens berättelser. Florence Fröhlig reflekterar över de sextio slutnoterna i Barbro Blehrs avhandling *Lokala gemenskaper*. Vilka detaljer framträder där och varför har de placerats i noter? En aspekt är att noter kan visa på ytterligare argument eller alternativa tolkningsmöjligheter jämfört med vad som står i huvudtexten. Det är svårt att inse varför denna uppsats hamnat under rubriken Berättelser och inte under Metod.

Det tredje huvudavsnittet avser *Källor*. Lotten Gustafsson Reinius gör en närläsning av ett museiföremål. Det gäller ett knäskydd som använts av säljare och fiskare på Grönland. Maria Bäckman och Simon Ekström har tillsammans fokuserat på ett nedtecknat soldatminne som avser sent 1800-tal i Stockholm. Ett framträdande drag är berättelserna om kvinnlig och manlig prostitution som ger ett inifrånperspektiv på det självupplevda. Denna uppsats kunde lika gärna ha hamnat under rubriken Berättelser. Den norska kulturhistorikern

Anne Eriksen har analyserat en museologisk text skriven av filosofen Johan Sebastian Welhaven 1833. Frågan gäller vilka föremål som det är värt för museerna att samla på. Föremålen blir meningslösa om de inte sätts in i sitt sammanhang. Då kan detaljerna bli viktiga skatter att ta vara på. Eriksen pekar här på en motsägelsefull syn på detaljerna hos Welhaven som både oviktiga och viktiga.

Det fjärde huvudavsnittet handlar om *Metod*. Språkvetaren Elisabeth Wåghäll Nivre har närläst en tysk roman utgiven 1668 där den unge figuren Simplicissimus Teutsch berättar detaljerat om grymheter som drabbade hans hemort i samband med det trettioåriga krigets härjningar. Författaren talar om ett «mikrokosmos av ondska» (s. 141). Mats Hellspong diskuterar frågan om William Shakespeare (1564-1616) är författare till de dramer som tillskrivits honom. Där om råder det delade meningar inom engelskspråkig litteratur som Hellspong tagit del av. En riktning som går under namnet "oxfordianer", argumenterar för att greven av Oxford Edward de Vere skulle vara den egentlige författaren. Hellspong går igenom olika argument fyllda av enskilda detaljer som framförts för att så skulle vara fallet och varför han skulle ha velat vara anonym. Alf Arvidsson i Umeå har djupstuderat den isländska folkvisesångerskan Engel Lund född 1900 och hennes mångkulturella repertoar. Hon gjorde uppmärksammade framträdanden i Sverige 1932–1934. Ann Christin Winroth också från Umeå utför autoetnografiska reflektioner utifrån en anteckningsbok från 2016-2023 som innehåller uppgifter om tunnbrödsbak i vedeldade bagarstugor i norra Sverige. I vår tid har sådana bakningsdagar kommit att fungera som ett kulturarv där berättelserna om degens konsistens blir framträdande. Om den inte höll måttet för

det som förväntades, ansågs folktrons underjordiska vittor ha kunnat spela ett negativt spratt. Kerstin Gunnemark från Göteborg har liksom Lotten Gustafsson Reinius närläst ett museiföremål i form av en bordslampa. Framställningen i texten har formen av «etnografisk fiktion» (s. 199) där föremålet själv berättar om sitt liv i en familj på 1950-talet och hur det senare kom till ett museum.

Det femte huvudavsnittet har fått titeln *Störningar*. Mattias Frihammar fäster uppmärksamheten mot en röd prick på en satellitkarta på ett åkerfält på Öland som den svenske kungen Carl XVI Gustaf mottog vid ett besök på Rymdbolaget i Stockholm 1996. Mysteriet löstes till slut när bonden kontaktades och kunde berätta att just vid tiden för fotograferingen den 28 juni 1995 var åkern täckt av röda vallmoblommor som trängde undan rapsodlingen. Birgitta Meurling från Uppsala, som forskat mycket om prästgårdskultur, visar på hur skvaller i samband med prästval kan framkalla lokal osämja där olika fraktioner ställs mot varandra och förstör den enighet som tidigare rått på orten. Liksom Kerstin Gunnemark använder sig Birgitta Meurling av «etnografisk fiktion» när hon skriver i novellform med fingerade Orts- och personnamn. Den initierade läsaren kan dock se att händelserna utspelat sig i den bygd som Meurling härstammar från. Michell Zethson reflekterar på ett filosofiskt och litterärt sätt över hur detaljer är en del av en fragmenterad verklighet som etnologen skall bringa reda i. Det som stör måste förklaras. Under rubriken *Störningar* hade även Markus Idvalls bidrag bättre passat in än under *Gemenskap*.

Denna bok ger en god inblick i aktuell forskning speciellt inom etnologin i Stockholm där Barbro Blehr utfört en lång akademisk gärning. Författarna har alla valt

att utgå från detaljer både i nutid och äldre tid. Detaljerna är alltså tillbaka inom etnologin men ännu inte kartering av kulturelementen. En förtjänst är att boken är väl sammanhållen genom att fokus hela tiden förhåller sig till Blehrs olika verksamhetsfält. Däremot har inte huvudrubrikerna ett logiskt sammanhang. Innehållet i forskningen kunde ha varit i centrum i alla rubrikerna. Detta gäller inte Källor och Metod. De avser underlaget och utförandet av forskningen och inte dess innehåll. En innehållsrubrik som jag saknar är Offentliga ritualer

där bland annat Lars Kaijsers och Markus Idvalls bidrag skulle passa in. Boken är skriven på ett lättsamt sätt som gör den tillgänglig för en bredare allmänhet. Det är ingen högtravande akademisk skrivstil utan snarare dess motsats, vilket särskilt avser de bidrag som använt sig av «etnografisk fiktion». Barbro Blehr är att gratulera till att hon fått en så inspirerande vänbok som bör bli läst av många kulturintresserade personer.